

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการวิจัย

การดำเนินการศึกษาในโครงการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ใช้กรอบในการดำเนินการศึกษาตามแนวความคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับ ประชากร กลุ่มตัวอย่าง แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ขอบเขต ระยะเวลา และแผนการดำเนินงานของโครงการ ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาตลอดโครงการวิจัยนี้ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ลำไยอบแห้งสีทองบ้านเหมืองกวัก หมู่ 5 และบ้านใหม่เหมืองกวัก หมู่ 19 ตำบลมะเจ็ดแจ้ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน จำนวน 44 คน ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 รายชื่อชาวบ้านเหมืองกวัก หมู่ 5 และบ้านใหม่เหมืองกวัก หมู่ 19 ที่ร่วมโครงการ

ลำดับที่	ชื่อ	นามสกุล
1	จรูญลักษณ์	ริมแจ่ม
2	พรรณา	มาผาบ
3	สังวาล	ปัญญาเจริญ
4	อัมพร	มหายศ
5	วัน	ปิงคะยอม
6	เกษร	ริมแจ่ม
7	มาลี	อนุชัย
8	มาลัย	ญะเมืองมอญ
9	สมพร	สมบูรณ์ชีว
10	เรือนคำ	สุรินทร์เปา

ลำดับที่	ชื่อ	นามสกุล
11	สมสมัย	ไชยลังกา
12	จันทร์ทา	ริมจอม
13	ทอง	ริมแจ่ม
14	บัวพัน	ริมแจ่ม
15	อินทนนท์	ลังกาพยอม
16	เหรียญทอง	ลังกาของ
17	อรุณี	มาผาบ
18	จันทร์สม	คำมะยอม
19	นวลจา	มูลพันธ์
20	แก้วมาเรือน	ควงเป็ง
21	วันดี	ศัดเป้า
22	อรชร	ใจใหญ่
23	อำพร	อุดมแจ่ม
24	สังวาล	ยะคำแจ้
25	บุญชุม	ไชยวารินทร์
26	อรนุช	ทองเจริญ
27	อำพา	ชินแจ้
28	เกียงคำ	จันทนุปาน
29	อำพรรณ	มีแจ้
30	บุญศรี	ปัญญาใหญ่
31	จันทร์เพ็ญ	อภิวังดิงาม
32	บันทม	ทาสวัสดิ์
33	อรพิน	สายปัญญา
34	พวงแก้ว	ทิพลี้อ
35	มาลี	ริมแจ่ม
36	เมืองคำ	ริมแจ่ม
37	สันติ	มาผาบ

ลำดับที่	ชื่อ	นามสกุล
38	บุญส่ง	ธีแจ้
39	มาลา	มาผาบ
40	จักรพงษ์	ริมแจ่ม
41	เอื้องคำ	พรหมพนัส
42	พวงแก้ว	ริมแจ่ม
43	ศรีพรรณ	ท้าววุฒิ
44	ชนะรินทร์	ปิ่นตา

หมายเหตุ: การทำกิจกรรมกลุ่มในครั้งนี้มีชาวบ้านเข้าร่วมโครงการมากกว่า 50 คน ซึ่งอาจจะทำให้รายชื่อมีมากกว่าที่ปรากฏในข้างต้น

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยได้มาจาก 2 แหล่ง ดังนี้

1. แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้จากการเก็บข้อมูลโดยเครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม 44 คริวเรือน การสัมภาษณ์ผู้นำกลุ่ม การสนทนากลุ่ม และการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 3 โครงการ การสัมภาษณ์ 1 โครงการ และโครงการร่วมกับชุดวิจัยอื่นอีก 3 โครงการ โดยมีสมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตลำไยอบแห้งสี่ทอนบ้านเหมืองกวัก หมู่ที่ 5 และบ้านใหม่เหมืองกวัก หมู่ที่ 19 ตำบลมะเขือแจ้ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน เป็นผู้ร่วมกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม และให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานด้านการตลาดของกลุ่ม ตลอดเวลาของการดำเนินงาน

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้จากการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร รายงาน การวิจัย ตำรา วิทยานิพนธ์ อินเทอร์เน็ต และการค้นคว้าอิสระ ตลอดจนข้อมูลของหมู่บ้านจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ดำเนินการ รวมทั้งได้จากสถิติที่พิมพ์เผยแพร่ ทั้งที่เป็นเอกสารและเผยแพร่ใน เว็บไซต์ อาทิ เอกสารของกลุ่มเกษตรกรที่ร่วมตัวกันในชุมชน เอกสารขององค์การบริหารส่วนตำบล สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาค และสำนักงานมาตรฐานอุตสาหกรรม รวมถึงข้อมูลจากสำนักงานพาณิชย์จังหวัด และสำนักเกษตรอำเภอ เป็นต้น

ขั้นตอนในการทำการวิจัย

การปฏิบัติการและการดำเนินการวิจัยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับบริบทชุมชน ตลอดจนสภาพปัญหา ด้านการผลิตและการทำการตลาดในผลิตภัณฑ์ลำไยสีทองอบแห้ง ของกลุ่มเกษตรกรบ้านเหมืองกวัก หมู่ที่ 5 และบ้านใหม่เหมืองกวัก หมู่ที่ 19 ต. มะเขือแจ้ อ. เมือง จ. ลำพูน โดยการเปิดเวทีชาวบ้าน เพื่อรับฟังความคิดเห็น ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานของกลุ่ม
2. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้องที่จะใช้ในการวิจัยจากแหล่งข้อมูล ทฤษฎีต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ร่วมกับข้อมูลปฐมภูมิต่อไป
3. การใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ผู้นำกลุ่ม และการสนทนากลุ่ม เพื่อศึกษาสภาพ ของชุมชน ศักยภาพทางการตลาดของชุมชน ปัญหาและอุปสรรค ประสิทธิภาพและประสิทธิผลใน การทำการตลาดที่ผ่านมา การทำการตลาดในปัจจุบัน และแนวโน้มการทำการตลาดในอนาคต
4. หลังจากได้ข้อมูลที่รวบรวมไว้แล้ว จึงนำมาจัดทำเป็นแผนปฏิบัติงาน แผนการจัด อบรมสัมมนา ทั้งนี้เพื่อสร้างองค์ความรู้ทางการตลาดให้กับกลุ่ม และเมื่อได้ข้อสรุปจากการวิเคราะห์ ปัญหา อุปสรรค และบริบทของชุมชนแล้ว จึงนำมากำหนดเป็นกิจกรรมให้กับกลุ่ม โดยจัดแบ่ง กิจกรรมออกเป็นโครงการย่อย ๆ (รายละเอียดตามภาคผนวก) ดังนี้
 - 4.1 การสร้างองค์ความรู้ด้วยการจัดโครงการอบรมการสร้างบรรจุภัณฑ์
 - 4.2 การสร้างองค์ความรู้ด้วยการจัดโครงการอบรมการสร้างตราสินค้า
 - 4.3 การสร้างองค์ความรู้ด้วยการจัดโครงการทดสอบตลาด
5. นอกจากนี้ได้ร่วมกิจกรรมกับชุดโครงการ ด้วยการทำโครงการศึกษาดูงานด้าน การผลิต การทำการตลาด และการรวมกลุ่ม ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านป่าไผ่ หมู่ 2 ตำบลแม่โป่ง อำเภออดอยสะเก็ด และกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผู้ผลิตมันฝรั่งทอดกรอบบ้านเจดีย์แม่ครัว หมู่ 14 ตำบล แม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ จากนั้นได้ร่วมจัดทำโครงการฝึกอบรมและอบรมเชิง ปฏิบัติการเพื่อพัฒนากระบวนการผลิตลำไยอบแห้งสีทองเพื่อให้ได้รับมาตรฐานออย. และ GMP กิจกรรมการบรรจุลำไยอบแห้งสีทองลงในบรรจุภัณฑ์และตราสินค้า ที่ได้พัฒนาแล้วให้ถูกต้องตาม หลักโภชนาการ และโครงการการประกวดบรรจุภัณฑ์ เพื่อรับฟังข้อคิดชมจากหน่วยงานภายนอก

6. นำแผนปฏิบัติงานไปปฏิบัติตามกิจกรรมที่กำหนดไว้ โดยเป็นการผสมผสานความร่วมมือระหว่างคณะนักวิจัย ชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ ทั้งนี้ เพื่อให้กิจกรรมดังกล่าวบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

7. ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล และสรุปผลโครงการวิจัย

8. นำเสนอการสรุปผลการวิจัยให้กับกลุ่มได้รับทราบ ถึงผลการดำเนินงานตลอดโครงการ รวมถึงเชิญชวนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและหน่วยงานอื่น ๆ ที่สนใจเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นแนวทางในการต่อยอดในการวิจัย หรือปรับปรุงงานวิจัยในครั้งต่อไป

9. เผยแพร่ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในรูปแบบของซีดี วีซีดี เอกสารรายงานการวิจัย และทางอินเทอร์เน็ตให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสาธารณชนที่สนใจในการนำเอาข้อมูลจากการวิจัยไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง สังคม หรือหน่วยงาน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 4 เครื่องมือหลัก ดังนี้

1. การจัดเวทีชาวบ้าน เพื่อศึกษาและรับฟังถึงสภาพ สักยภาพและบริบทของชุมชน ในการทำการตลาดของผลิตภัณฑ์ผ้าใยอบแห้งสีทองของกลุ่มในปัจจุบันและในอนาคต ตลอดจนรับฟังปัญหาและอุปสรรคในการทำการตลาดที่ผ่านมา รวมถึงความต้องการความช่วยเหลือของกลุ่ม ในด้านการตลาด จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการทำการตลาดปัจจุบัน

2. การสัมภาษณ์และการใช้แบบสอบถาม เพื่อศึกษาและสำรวจข้อมูลด้านการตลาดในเบื้องต้นถึง ถึงกลยุทธ์ในส่วนประสมผลิตภัณฑ์ที่กลุ่มทำอยู่ ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ การตั้งราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด รวมถึงปัญหาด้านการวางแผนการจัดซื้อ ปัญหา ด้านการจัดการการขาย และปัญหาการตลาดอื่น ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการทำกิจกรรมกลุ่มต่อไป

3. การจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อจัดอบรมและบรรยายแนวทางในการทำธุรกิจและการทำการตลาดสมัยใหม่ให้กลุ่มได้รับฟัง ทั้งนี้เพื่อให้กลุ่มเกิดความรู้และความเข้าใจถึงรูปแบบ การทำการตลาดที่ต้องอาศัยกลยุทธ์และยุทธวิธีต่าง ๆ จึงจะสามารถแข่งขันและสร้างความเติบโต ให้กับกลุ่มได้ อีกทั้งจัดให้มีการระดมสมองร่วมกัน เพื่อให้กลุ่มได้ร่วมแสดงแนวคิด อภิปราย และ

เกิดกระบวนการในการวางแผนการตลาดให้กับผลิตภัณฑ์ลำไยอบแห้งสีทองของกลุ่ม อันจะนำไปสู่การเรียนรู้แก้ไขปัญหาทางการตลาด ด้วยกระบวนการกลุ่มแบบมีส่วนร่วม

4. การสนทนากลุ่ม ด้วยการจัดประชุมกลุ่มโดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มย่อย เพื่อให้กลุ่มได้ร่วมกันคิดหาแนวทางในการทำบรรจุภัณฑ์และการสร้างตราชี้หือสำหรับใช้กับผลิตภัณฑ์ลำไยอบแห้งสีทองของกลุ่ม แทนการจำหน่ายแบบใส่ถุงแล้วซึ่งก็โลขายเหมือนที่ผ่านมา จากนั้นร่วมกันสรุปว่าจะใช้บรรจุภัณฑ์และตราสินค้าแบบใดในการทำการตลาดให้กับลำไยอบแห้งสีทองต่อไป

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้วิธีการผสมผสานทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจะใช้สถิติพรรณนา คือ ค่าร้อยละและค่าเฉลี่ย ส่วนวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การจัดหมวดหมู่ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชื่อมโยง การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลง และการวิเคราะห์ขั้นตอน โดยแบ่งการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลแล้วนำผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานด้านการตลาดของกลุ่มตัวอย่างมาแปลความหมาย เพื่อตอบจุดประสงค์ของการวิจัย สรุปข้อค้นพบ วิธีการบูรณาการ และการวิจัย ด้วยการบรรยาย นำเสนอ และเผยแพร่ผลงานการวิจัย

แผนการดำเนินงานโครงการวิจัย

แผนการดำเนินงานมีกิจกรรมและระยะเวลาในการดำเนินงาน ดังตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.2 แผนการดำเนินงาน โครงการวิจัยตั้งแต่ธันวาคม 2550 ถึงพฤศจิกายน 2551

กิจกรรม	ระยะเวลา											
	เดือนและพ.ศ.											
	ธค.	มค.	กพ.	มีค.	เม.ย	พค.	มิย.	กค.	สค.	กย.	ตค.	พย.
	50	51	51	51	51	51	51	51	51	51	51	51
1. ศึกษาสภาพและศักยภาพด้านการตลาดของกลุ่ม	☒											
2. จัดเวทีชาวบ้านเพื่อระดมความคิดเกี่ยวกับสภาพปัญหาและการตลาด		☒										
3. ศึกษาการบริหารจัดการด้านการตลาดของกลุ่ม		☒	☒									
4. พัฒนากลยุทธ์การตลาดของผลิตภัณฑ์ลำไยอบแห้งสีทอง			☒	☒								
5. จัดเวทีชาวบ้านเพื่อทบทวนเกี่ยวกับทิศทางในการทำการตลาดของผลิตภัณฑ์ลำไยอบแห้งสีทองทั้งในปัจจุบันและอนาคต					☒							
6. พัฒนารูปแบบของกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด ได้แก่ กลยุทธ์ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาดในผลิตภัณฑ์ลำไยอบแห้งสีทอง					☒	☒						

กิจกรรม	ระยะเวลา											
	เดือนและพ.ศ.											
	ธค.	มค.	กพ.	มีค.	เม.ย	พค.	มิย.	กค.	ศค.	กย.	ตค.	พย.
	50	51	51	51	51	51	51	51	51	51	51	51
7. ติดตามประเมินผล การดำเนินงานของ ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง							☒	☒				
8. สังเคราะห์และถอดบทเรียน การดำเนินโครงการ									☒			
9. เผยแพร่องค์ความรู้ที่ได้ จากงานวิจัยสู่ท้องถิ่น										☒		
10. นำเสนอผลการดำเนิน ของโครงการ											☒	
11. จัดทำรายงาน/บทเรียน ผลการติดตามประเมินผล โครงการฉบับสมบูรณ์												☒

จากตารางที่ 3.2 แผนการดำเนินงานในโครงการจะเริ่มจากการศึกษาสภาพ และศักยภาพด้านการตลาดของของกลุ่มด้วยการเปิดเวทีชาวให้เข้ามาร่วมรับฟังและนำเสนอปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นกับกลุ่ม รวมไปถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหาเหล่านั้น จึงเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมด้วยการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ผู้นำกลุ่ม การใช้แบบสอบถาม แล้วนำมากำหนดเป็นกิจกรรมในการอบรมและสร้างองค์ความรู้ให้กับกลุ่ม จากนั้นติดตามประเมินผล การวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลการดำเนินงาน การจัดทำรูปเล่มรายงานฉบับสมบูรณ์ และนำมาสรุปผลให้กับกลุ่มได้รับทราบและเผยแพร่องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยสู่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป